

KÁRPÁTALJAI KULTÚRKRÓNIKA

(2022. FEBRUÁR, MÁRCIUS)

ELISMERÉSEK

* *Magyarország Babérkoszorúja* díjjal tüntették ki **Nagy Zoltán Mihályt** március 11-én. A József Attila- és Márai Sándor-díjas író, költő, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja helyett lányunokája vehette át az elismerést a Pesti Vigadóban.

* *Magyarország Kiváló Művésze díjban* részesült **Szücs Nelli** Jászai Mari-díjas színművész, érdemes művész március 11-én. A díjat „a magyar művészet értékeinek gyarapítása érdekében végzett magas szintű, igényes teljesítménye elismeréseként” vehette át a kárpátaljai színművésznő.

* **Matl Péter** kárpátaljai szobrászművész *Munkácsy Mihály-díjban* részesült március 10-én. A művészt kiemelkedő képzőművészeti tevékenységéért tüntették ki a Pesti Vigadóban.

* **Vári Fábián László** Kossuth- és József Attila-díjas költőt március 7-én a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának vezetőjévé választották meg.

* A Magyar Sportújságírók Szövetsége *Gyulai Istvánról elnevezett díjjal* ismerte el **Dunda György** újságíró munkáját.

FONTOSABB
ESEMÉNYEK,
RENDEZVÉNYEK

2022. FEBRUÁR

* Kárpátaljára is eljutott a *Határtalan magyar irodalom 2. Trianon és a külhoni magyarság irodalma* című tanulmánykötet. A **Jánosi Zoltán** szerkesztésében és a Magyar Napló gondozásában 2021 végén megjelent gyűjtemény az Anyanyelvápolók Szövetsége és a Magyar Napló Kiadó 2020 őszi virtuális konferenciájának szerkesztett előadásait tartalmazza. Kárpátalját **Csordás László: Trianon és a kárpátaljai magyar irodalom; Dupka György: Irodalmi folyóirat-alapítások kisebbségi létben a Trianon utáni Kárpátalján; Lőrincz P. Gabriella: Amiről tudni kell (Hogyan beszéljünk Trianonról); Vári Fábián László: Újabb száz esztendő? (a nyelvtanulás apróbb gyötrelmei)** című írásával képviseli.

* **Dupka György** történésszel közölt villáminterjút a francia *Le Figaro* **Thomas Lafitte** tollából:

<https://www.lefigaro.fr/.../en-ukraine-l-ombre-de-moscou...> A Kárpátalján járt újságíró megszólaltatta **Viktor Mikitát**, a megyei állami közigazgatási hivatal elnökét, **Babják Zoltánt**, a Beregszászi kistérség polgármesterét, illetve elbeszélgetett több ungvári magyar egyetemistával is. Az általa „körbejárt” témák: a Kijev-Moszkva-Budapest politikai háromszögben – a kelet és nyugat által generált feszültségben – hogyan érzi magát a kárpátaljai magyarság, illetve milyen problémák foglalkoztatják? Milyen volt 1991–2014 között a kisebbségi joggyakorlás Ukrajnában? Milyen változásokon ment keresztül mindez a 2014-es események után?

* Bálint-napi jótékonyági rendezvényével kapcsolódott be a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet a Rákóczi-főiskola oktatási folyamatába. A PCS egyik legismertebb magyar költőnk, Balassi Bálint emléke előtt tisztelgett az eseménnyel. A rendezvényen **Fornosi-Domáreckájá Júlia** beregszászi színművésznő **Vári Fábián László**, Balassi-emlékkarddal díjazott kárpátaljai költőnk egyik szerzeményét adta elő. **Heinczinger Miklós** megzenésített versekkel zárta a jótékonyági estet.

* **Bihari Zoltán** könyvet írt szerzőtársaival „*Mi, svábok. Történetek magyarországi németekről*” címmel.

Magába foglal több mint 200 svábok lakta anyaországi települést, de kitekintést kapunk a Felvidék, Délvidék és Kárpátalja régióiban megmaradt svábokra is.

* **Papp Annamária**, a kolozsvári *Szabadság* című lap főmunkatársa **Dupka György** történésszel közölt beszélgetést a kárpátaljai magyarság helyzetéről.

* Bemutatták a Kárpát-medencei magyar kisebbségjogi kalauz első kötetét Budapesten. A szerzők, **Cserniczkó István** nyelvész, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektora és **Tóth Mihály** jogász, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség tiszteletbeli elnöke a kárpátaljai magyar közösség nemzetiségi és nyelvi jogait mutatja be a sorozat első kötetében, melynek elkészítésében a Nemzetpolitikai Kutatóintézet működött közre.

* A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesületének (KMNE) tagjai a *Köszö, köszö...!* című kabaréelőadást tekinthették meg a Házasság hete alkalmából a beregszászi színház nagytermében.

* **Magyar Levente**, a Külgazdasági és Külügyminisztérium parlamenti államtitkára beregszászi látogatása idején bejelentette, hogy Magyarország és Ukrajna közösen felújítja az egykori beregszászi nagyzsinagógát, a város főterének egyik meghatározó épületét. A tervek

szerint 2024 végén nyílnak meg a felújított zsinagóga és a hozzá szervesen kapcsolódó új szárny alkotta kulturális közösségi tér.

* A közelmúltban a Tiszapéterfalvai Művészeti Iskola tanárai és diákjai értékes ajándéknak örülhettek. **Drubics Judit** munkácsi zongoraművész, zenetanár saját zenetörténeti könyvtárának jelentős részét adományozta az oktatási intézménynek.

* Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) Ungvári Alapszervezetének szervezésében emléktáblát helyeztek el annak az ungvári háznak a falán, ahol **Szalai Borbála** (1926–2011) költő, író, tankönyvszerkesztő élt és alkotott. A felavatott emléktáblát **Kulin Ágnes** képzőművész *Az olvasó tündér* című grafikája díszíti.

A Magyar Konyha Hetén, torkos csütörtök előestéjén **Tarpai József** igazgató nyitotta meg Munkácson a Munkácsy Mihály Magyar Házban a Monarchia éttermet, amelynek tulajdonosa **Rác Mihály** magyarországi vállalkozó. A rendezvény Munkácsy Mihály szobrának felavatásával kezdődött, amely az előtér aulájának méltó dísz. A műalkotást **Kopriva Attila** és **Pavljuk Volodimir** készítette.

* Az Olekszandra Harkusa könyvkiadó gondozásában angol nyelven is megjelent **Mihajlo Szi-**

rohman Kárpátalja elveszett tempomai című könyve.

* Kitért az orosz-ukrán háború február 24-én. **Volodimir Zelenszkij** elnök felszólította mindazokat az ukrán állampolgárokat, akiknek van harci tapasztalatuk, hogy csatlakozzanak Ukrajna védelméhez az országot csütörtök hajnalban ért orosz támadást követően.

* Sok kárpátaljai bőröndökkel és táskákkal felszerelve, a reggeli órákban gyalogosan lépi át a magyar–ukrán határszakaszt Beregsuránynál, Tiszabecsnél és más határátkelőhelyeken.

* Ukrajnában hadiállapotot vezettek be, ezért minden oktatási intézmény távoktatási formában működik. Az átfogó orosz támadás miatt megtiltották a 18 és 60 év közötti férfiaknak az ország elhagyását.

* Feszült légkörben tettek látogatást a Beregszászi Központi Könyvtárban a magyar széppróza napja alkalmából a Magyar Írószövetség írókaravánjának tagjai. **Varga Éva** könyvtárigazgató kérésére a magukkal hozott legújabb műveiket a beregszászi olvasóknak emlékül, a béke jegyében dedikálták. A résztvevők – **Szemere Judit, Mironyuk Natália, Kertész Dávid, Rónai Balázs Zoltán, Lőrincz P. Gabriella, Dupka György, Varga Éva** – hangot adtak annak a közöhangnak, hogy a kárpátaljai magyar

irodalmi élet, a bonyolult helyzetet átvészelve, „életben marad”, és nem fogynak el az olvasók.

* A Magyar Írószövetség írókaravánjának tagjai (**Kertész Dávid**, **Rónai Balázs Zoltán**, **Lőrincz P. Gabriella**) **Dupka György**, a MÉKK elnöke, programszervező kalauzolásában felkeresték Munkács ősi várát. A Munkácsy Mihály Magyar Házban háziasszonyi minőségben **Pfeifer Anita**, az intézmény kulturális menedzsere fogadta őket. Megismerkedtek az intézmény sokrétű tevékenységével, megtekintették a kárpátaljai festők tárlatát. A kortárs magyar írók műveiket tartalmazó kiskönyvtárat adtak át az intézménynek. A kommunizmus áldozatainak emléknapján az írókaraván tagjai a beregszászi Európa–Magyar Házban a második napja tartó orosz–ukrán háború áldozataira emlékeztek.

* Már kárpátaljai magyar áldozata is van a háborúnak. A magyar származású **Kiss Sándor** (29 éves) az ukrán haditengerészetnél szolgált, és Ocsakovnál esett el. A katonahalálhírére felesége jelentette be a közösségi oldalán. Két gyermeket hagyott hátra.

MÁRCIUS

* **Zán Fábián Sándor** kárpátaljai református püspökkel és a kárpátaljai lelkészekkel találkozott Beregszász-

ban a Magyarországi Református Egyház püspökei. A találkozón jelen volt **Novák Katalin**, a Magyar Református Szeretetszolgálat nagykövete, aki szintén imádságban fordult Istenhez a békéért. A lelkipásztorok a Magyarországi Református Egyház ajándékát, az új református énekeskönyv egy-egy példányát kapták ajándékba. **Balog Zoltán** püspök végezetül azt kívánta, hogy még 100 év múlva is magyarul szóljon a református ének Kárpátalján.

* Betiltották az orosz tévécsatornák sugárzását Kárpátalján. Ilyen döntést hozott a területiális védelmi tanács.

* Ukrajna Biztonsági Szolgálat (SZBU) meghiúsította a Kreml arra irányuló tervét, hogy létrehozza az úgynevezett „Ukrán Szövetségi Köztársaságot”, amelynek öt nyugat-ukrajnai megye, közte Kárpátalja is tagja lett volna – adta hírül az rbc.ua hírportál szombatán az SZBU Ivano Frankivszk-i főosztályának sajtószolgálatára hivatkozva.

* Kárpátalja határán négy ellenőrző pont üzemel: Alsóverecén, Mezőháton, Uzsokon és Vízközön. Ez lehetővé teszi a rendvédelmi dolgozók számára, hogy ellenőrizhessék a megyébe belépő és Kárpátalja területét elhagyó személyeket.

* A Körkép.sk online felületen megjelent **Nagy Erika** interjúja **Dupka György** történéssel, aki

a felvidéki honfitársakat is tájékoztatta a kárpátaljai helyzetről: <https://korkep.sk/.../a-gyilkos-golyo-utja.../>

* Az ország nyugati határain keresztül fennakadások nélkül érkeznek a humanitárius adományok Beregszászba, melyben nagy könnyebbséget jelent, hogy – a háborús helyzet miatt – a humanitárius szállítmányok befogadását egyszerűsítette Ukrajna.

* A Nagydobronyi Kistérséghez öt falu tartozik. A menekülőket otthonaikban és oktatási intézményekben szállásolták el. Az ellátásukat a magyarországi testvértelepülésektől kapott támogatások segítségével tudják biztosítani. Eddig már több mint kétszáz személyt fogadtak be.

* Az orosz-ukrán háború okozta feszültséget leküzdve, az orosz invázió 12. napján nyomdába adták és a KMMI honlapra is felkerült **Bartha Gusztáv: *Kiút*** című kisregénye, amely a maga nemében súlyos aktualitással bír: <https://kmmi.org.ua/.../att.../books/books-pdf/2022/Kiut.pdf>. **Matl Péter** munkácsi szobrász a borító tervezője. A kötet szerkesztője **Marcsák Gergely**. A tipográfia **Dupka Zsolt** munkája. A fülszöveg szerzője: **Vári Fábián László** Kossuth- és József Attila-díjas költő, MMA-tag.

* Magyarország kormánya, a magyar közvélemény mély megren-

düléssel értesült arról, hogy újabb fiatal kárpátaljai áldozata van az orosz-ukrán háborúnak. A 19 éves nagyszülősi **Valerij Méhes** Harkivban egy rakétatámadásban veszítette életét. A magyar származású hősi halott családjának Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma támogatást nyújtott. Az adományt az elhunyt édesapja 2022. március 7-én vette át Magyarország Ungvári Főkonzulátusán. Ezután is kifejezzük együttérzésünket a családnak – olvasható a főkonzulátus Facebook-oldalán.

* Megérkezett Kárpátaljára a magyar kormány tíz kamionból álló humanitárius segélyszállítmánya, amelyet az Ökumenikus Segélyszervezet juttatott célba. Ez az eddigi legnagyobb magyar adomány Ukrajna számára. Értéke mintegy 2 milliárd forint.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola a település vezetőségének rendelkezésére bocsátotta a tulajdonában lévő épületeket, ezeket alakították menekültszállóvá. Ennek köszönhetően kényelmes körülmények fogadják az ide érkezőket.

* Az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Középfiskola is ideiglenes menekültszállóvá alakult át. Jelenleg 48, Közép- és Kelet-Ukrajnából a harci cselekmények elől menekülő személyt látnak el.

* A hadiállapot bevezetése a kulturális életre is rányomta bélyegét, ezért a színházi előadások is szünetelnek. Ám a beregszászi színház épületében kijevi menekült színészcsaládoknak nyújtottak segítő kezet. A menekült színészekből álló alkalmi társulat „*Egy ölelés életet menthet*” üzenetű színdarabbal örvendezettette meg a szintén menekült árvákat Kárpátalján.

* Archiválni kezdte a kárpátaljai magyar és magyar vonatkozású digitális tartalmakat az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK). Mint ahogy a közleményükben írták, a február vége óta dúló orosz–ukrán háború nem csupán a civilekre veszélyes, hanem a kultúrára is. Ennek védelmében indult el a kárpátaljai magyar weboldalak archiválása. Az OSZK kiemelte: „*jelen helyzetben kiemelt feladatának tekinti Kárpátalja magyar vagy magyar vonatkozású internetes, digitális jelenének*” gyűjtését és megőrzését. A könyvtár táblázatba gyűjti a megmentendő oldalakat.

* A háború okozta nehéz helyzettel összhangban a kárpátaljai magyar irodalmi életet megjelenítő írókat, költőket és olvasóit kitarásra buzdítja az *Irodalmi Jelen* 2022. márciusi legfrissebb száma **Varga Melinda** szerkesztésében. Ezúttal a kárpátaljai állandó szerzőktől (**Dupka György, Lőrincz P. Gab-**

riella, Kopriva Nikolett, Marcsák Gergely, Kertész Dávid, Csornyij Dávid, Shrek Tímea, Tóth Dominika, Lévai Aliz Mária, Tarpai Zsófia) a lapban korábban publikált versekből, kisprózákából és esszékből olvashatunk „*Csak a kegyelem, csupán az marad*” címmel közölnek változatát: <https://www.irodalmijelen.hu/.../csak-kegyelem-csupan-marad>

* Ukrán nyelvű istentiszteletet tartottak Beregszászban az otthonukat elhagyni kényszerülteknek. Igét hirdetett **Taraczközi Gerzson** református lelkész, majd **Zán Fábíán Sándor**, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke Ukrajna békéjéért mondott imát.

* *Magyar fiúk a koporsóban* címmel megjelent Bertók T. László interjúja **Dupka György** történésszel a *Magyar Nemzet* *Lugas* c. mellékletében: „Magyar fiúk koporsóban” <https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/2022/03/magyar-fiuk-koporsoban>

* **Volodimir Csubirko**, a Kárpátaljai Megyei Tanács elnöke hivatalosan is kinevezte **Sin Edina** személyében a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház megbízott igazgatóját. **Kacsur András** korábbi direktor még ősszel távozott az intézmény éléről,

* Március 15-én a világ magyarsága az 1848–49-es forradalomra és szabadságharcra, illetve annak

hőseire emlékeznek. Az Ukrajnában zajló háború miatt Ungváron, a Petőfi-szobornál csak szűk körű, csendes koszorúzásra kerülhetett sor. **Bacsikai József**, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja, **Vida László** első beosztott konzul, **Körös Attila** konzul, **Barta József**, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) alelnöke, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője, **Kulin Judit**, a KMKSZ Ungvári Városi Alapszervezetének elnöke, az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Magyar Tannyelvű Középiskola igazgatója, **Kulin Zoltán**, a TV21 Ungvár igazgatója, **Spenik Sándor**, az Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke, **Dupka György**, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke és más magyarságszervezetek képviselői helyezték el a koszorúikat és virágcsokraikat csendben tisztelegve a 174 évvel ezelőtti márciusi események és az akkori hősök előtt.

* A magyarok az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 174. évfordulójáról idén csendes koszorúzással emlékeztek meg Kárpátalján. Munkácson, Beregszászban, Nagyszőlősen, Técsőn és más településeken a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ), az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség képviselői és a megyénkbe akkreditált magyar diplomaták koszorúzták meg az emlékhelyeket.

* **Kolodko Mihály** ismert ungvári szobrász, egy sor legendás miniszobor szerzője legfrissebb művében az ukrán határőrök orosz hadihajóhoz intézett legendás mondatát örökítette meg. Kolodko Mihály Budapesten, a Moszkva sétányon helyezte el az alkotását.

* Az orosz-ukrán háború 21. napján nyomdába adtuk és a honlapunkra is feltöltöttük **Ortutay Mária: *Múltunk és jelenünk „lámpás emberei”*** című gyűjteményét, amely interjúkat, visszaemlékezéseket, önéletrajzi írásokat tartalmaz. A kötetben szovjet-orosz megtorlást átélt értelmiségiek, Gulág-túlélők, hétköznapi emberek vallanak a kommunista diktatúra által leigázott anyaország és Kárpátalja sorstragédiájáról. <https://kmmi.org.ua/.../books/books-pdf/2022/ortutay.pdf>

Az interjúalanyok, a történetek főszereplőinek egy része anyaországi (**Gorka Pál, Menczer Gusztáv, Tóth Bálint, Tollas Tibor, Kató Alfréd, Várallyai Gyula**), másik része kárpátaljai származású magyar és ruszin ember (**Ortutay Jenő, dr. Ortutay Elemér, Magyari Éva, v. Pákh Imre, Kutlán András, Jendrékné Lengyel Magda, Gortvay Erzsébet, Schöber Ottó, Sepa Jolán, dr. Ljavinec Marianna, dr. Ljavinec István, Benza György, Vári Fábián László, Kótyuk Erzsébet**). Ők közösségeik „lámpás emberei”. Életük egy sza-

kasza szülőföldjükhöz, a másik a választott új hazájukhoz kötődik. A kötet szerkesztője: **Szemere Judit**. A borító tervezője **Dupka Zsolt** tipográfus. A Kárpátaljai Magyar Könyvek sorozat 299. kiadványaként, az Intermix Kiadó gondozásában került kiadásra Ungváron.

* A Szolyvai Emlékpark jól átészelte a telet. Reméljük, átvészeli a mostani háborús időszakot és nem zavarja meg újra a háború zaja az itt nyugvók örök álmát. Az Emlékparkbizottság hadra fogható tagjai – **dr. Tóth Mihály** elnökletével – az orosz-ukrán háború 23. napján gyors szemlét tartottak és mindent rendben találtak. A szemlélők között volt mások mellett **Petneházy Gyula**, a Kijevi Magyarok Egyesületének elnöke, aki lányával kalandos úton szerencsésen hazatért, és édesapja mezőkaszonyi családi házában talált menedéket.

* A háború miatt több millió ukrán kényszerült elhagyni otthonát és indult az ismeretlenbe.

* A Kárpátaljai Szövetség *Ungvári Lajos* Kossuth-díjas szobrászművész születésének 120. évfordulója alkalmából domborműves emléktáblát avatott a budapesti Százados úti művésztelepen. Neves földink életútját Kovács Sándor, folyóiratunk aktív szerzője ismertette.

* Az MTA Dísztermében lezajlott 100. Magyar Örökség Díjátadó

ünnepségen **Debreczeni Tibor** drámapedagógiai munkásságát **Vári Fábian László** kárpátaljai magyar költő, az MMA rendes tagja laudálta.

* A pécsi székhelyű Határokon Túli Magyarságért Alapítvány 2022-ben megalapításának 30. évfordulóját ünnepelte, ebből az alkalomból **dr. Bokor Béla** elnökletével konferenciát tartottak a Kárpát-medencei magyarság jövőképe címmel. Közreműködött **Pál István Szalonna** és Bandája.

* A Magyar Asszonyok Érdekszövetsége, a Hegyvidéki Trianon Harangja Társaság és a Magyar-Osztrák-Bajor Társaság közös rendezvényén mások mellett **Dupka György**, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke *Kárpátalja az ÉN hazám!* címmel, továbbá **Wittner Mária** 56-os szabadságharcos, **Benza György**, a Kárpátaljai Szövetség elnöke tartott előadást a budapesti Kulturális Szalon Tamási Áron termében.

KÖNYVESPOLC – 2021

Az *Együtt* című irodalmi-művészeti-kulturális-humán tudományi folyóirat 2002–2022 között megjelent számai itt tekinthetők meg:

<http://kmmi.org.ua/konyvtar/folyoiratok/egyutt>

<https://epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=595>

**KÁRPÁTALJAI MAGYAR
KÖNYVEK**

*(Sorozatszerkesztő és felelős
kiadó: Dupka György)*

MEGJELENT

Bartha Gusztáv. *Kiút.* Kisre-
gény. Kárpátaljai Magyar Könyvek
268. Felelős szerkesztő: **Marcsák**

Gergely. Intermix Kiadó, Ungvár–
Budapest, 2022.

Ortutay Mária. *Múltunk és
jelenünk „lámpás emberei”.* Inter-
júk, visszaemlékezések, önéletrajzi
írások. Kárpátaljai Magyar Könyvek
299. Felelős szerkesztő: **Szemere
Judit.** Intermix Kiadó, Ungvár–Bu-
dapest, 2022.

Összeállította: Dupka György

